

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ХОРЕОГРАФІЯ СВЯТ І ОБРЯДІВ

Програма для учнящ культури

*(спеціальність 5.020104 "Народна художня творчість",
спеціалізація "Видовищно-театралізовані заходи")*

Київ – 2002

Хореографія свят і обрядів:

Програма для студентів училищ культури і мистецтв на базі 9 – 11 класів, спеціальність 5.020104 «Народна художня творчість», спеціалізація «Видовищно-театралізовані заходи» (Уклад. Н.І.Вялкова, К., 2002)

Укладач

Н.І.Вялкова, викладач Харківського училища культури

Рецензенти:

Б.М.Колногузенко, народний артист України, професор, декан режисерсько-хореографічного факультету Харківської державної академії культури, голова Всеукраїнської хореографічної спілки Харківської області

М.В.Наюк, заступник директора Київського обласного училища культури

Редактор

В.Д.Мельничук

Відповідальний за випуск

Т.Ф.Стровько

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Необхідність вивчення даного предмета в системі підготовки режисерів видовищно-театралізованих заходів пов'язана з тим, що відродження та розвиток української культури, мета та завдання її ідейно-творчого зростання, підвищення її ролі в вихованні молоді вимагають підготовки таких організаторів театралізованих масових видовищ, які могли б кваліфіковано провести будь-яке свято чи обряд, а також надати кваліфіковану методичну допомогу аматорському колективу.

Тому процес навчання та виховання фахівця є передумовою всебічного оволодіння професійними знаннями й навичками в галузі культури і мистецтва. Завданням програми предмета "Хореографія свят і обрядів" є надання студентам загального уявлення про танцювальне мистецтво, а також розвиток загальної пластичної культури тіла.

Знання основ хореографії та уміння грамотно їх застосовувати в святах та обрядах допоможе майбутнім фахівцям утілювати свої задуми більш яскраво та виразно. Образно-художнє бачення, скульптурність поз, виразність рухів, жестів, пластики тіла – всім цим повинні оволодіти студенти на уроках "Хореографії свят і обрядів". Це надасть їм можливість володіти додатковими знаннями під час побудови мізансцен, навчитись самостійно показувати і ставити хореографічні сцени в театралізованих заходах без допомоги балетмейстера.

Режисер може запросити балетмейстера, але він не повинен довіряти йому повністю рішення танцювального епізоду, тому, що той може не зрозуміти надзавдання всього заходу, чи просто не знати здібностей та характерів виконавців, а це може негативно вплинути на створення всього заходу.

Предмет "Хореографія свят і обрядів" вивчається у безпосередньому зв'язку з дисциплінами спеціалізації "Видовищно-театралізованих заходів".

Програма передбачає практичне навчання, розрахована на 2 семестри і складається з трьох розділів:

1. Танцювальна азбука (тренувальні вправи).
2. Основи хореографічного мистецтва.
3. Хореографічне рішення епізоду свята, обряду.

Під час опанування практичного матеріалу курсу надаються теоретичні характеристики та методичні вказівки.

Програма спрямована на поступове ускладнення практичних навичок в оволодінні танцювальними вправами і умінням застосовувати їх при підготовці театралізованих заходів.

Таким чином, на уроках слід поєднувати:

- вправи тренувального розділу.
- розучування елементів народних, історико-побутових, сучасних бальних танців.
- складання танцювально-пластичних етюдів до свят і обрядів різної тематичної спрямованості.

Всі ці розділи треба поєднувати органічно і пронизувати спільною метою уроку.

У залежності від специфічних умов навчання і контингенту студентів, викладач сам обирає методику ведення занять.

Вивчення курсу закінчується диференційованим заліком, оцінка за який входить в дипломний лист.

РОЗПОДІЛ ТЕМ І РОЗДІЛІВ ПРОГРАМИ ПО СЕМЕСТРАМ

№№ тем	Найменування розділів і тем	Кількість годин			
		Всьо	Теор занят	Прак занят	контр робіт
1	2	3	4	5	6
	I СЕМЕСТР				
	ВСТУП	2	2		
	РОЗДІЛ 1. ТАНЦЮВАЛЬНА АЗБУКА				
1.1	Танцювально-ритмічні вправи	2		2	
1.2	Елементи партерної гімнастики	4		4	
1.3	Елементи класичного екзерсису	4		4	
	Всього	12			
	РОЗДІЛ 11. ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА				
2.1	Танцювальна творчість українського народу:				
	а) – Хореографія Центральної і Східної України	8		8	
	б) – Хореографія Карпатського регіону	8		8	
2.2	Російський народний танець:	8		8	
	а) – танцювальні ходи та рухи				
	б) – танцювальні комбінації				
	Всього за розділом	24			
	Всього	36			

	2	3	4	5	6
II СЕМЕСТР					
РОЗДІЛ I ТАНЦОВАЛЬНА АЗБУКА					
1.4	Ускладнення елементів класичного екзерсису.	6		6	
	Всього за розділом	16			
РОЗДІЛ II ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА					
2.3	Елементи рухів історико-побутового танцю.	8		8	
2.4	Елементи сучасного бального танцю.	8		8	
	Всього за розділом	16			
РОЗДІЛ III ХОРЕОГРАФІЧНЕ РІШЕННЯ ЕПІЗОДУ СВЯТА, ОБРЯДУ					
3.1	Свята зимового періоду.	3		3	
3.2	Свята та обряди весняного періоду.	3		3	
3.3	Свята та обряди осінньо-літньої пори.	4		4	
3.4	Весільний обряд та різновиди танців у ньому.	3		3	
3.5	Символи народних свят і обрядів та їх значення.				
	Використання символів в танцях.	3		3	
3.6	Диференційований залік	2			
	Всього за розділом	18			
	Всього за семестр	40			
	Всього	76			

ЗМІСТ КУРСУ ВСТУП

Танець як один з виразних засобів свят та обрядів.

Роль і місце танцю в видовищно-театралізованих заходах.

Працівник культури – організатор народного дозвілля серед місцевого населення.

Виразні засоби хореографічного мистецтва в розкритті теми та ідеї свята, обряду:

- музика,
- драматургічна та композиційна побудова хореографічного твору,
- технічна та акторська майстерність виконавців,
- хореографічна лексика,
- костюм,
- світло,
- оформлення сценічної площадки.

Специфічні та відмінні риси хореографічного твору в залежності від форм масового заходу:

- танець у народних обрядах і специфіка хореографічних композицій в них;
- танець в сучасних заходах і специфіка хореографічних композицій в них;
- танці в театралізованому тематичному вечорі.

РОЗДІЛ I "ТАНЦОВАЛЬНА АЗБУКА"

У розділі "Танцювальна азбука" вивчаються танцювальні та пластичні вправи. Мета розділу – розвиток опорно-рухового апарату та музично-ритмічне виховання.

"Танцювальна азбука" містить:

- елементи танцювально-ритмічних вправ та партерної гімнастики,
- формує правильну постановку корпусу, ніг, рук, голови, координацію рухів,
- ритмічні вправи, які допомагають розвинути почуття ритму, музичність тощо.

Все це буде сприяти гармонійному фізичному розвитку і допоможе успішно засвоїти навчальний матеріал програми.

ТЕМА 1.1 “ТАНЦОВАЛЬНО-РИТМІЧНІ ВПРАВИ”

Робота над цією темою сприяє максимальному розвитку музичного слуху, почуття ритму, розігриває та готує студентів для подальшого засвоєння хореографічного матеріалу.

Особливу увагу треба приділяти музичному супроводу.

Вправи:

1. Марш (зі зміною темпу). Муз. розм. 4/4.
2. Крок з підскоком на кожен чверть. Муз. розм. 2/4.
3. Вправи для голови. Муз. розм. 4/4 або 2/4.
4. Вправи для рук при зафіксованому положенні корпусу. Муз. розм. 4/4.
5. Нахилення корпусу. Муз. розм. 3/4.

ТЕМА 1.2 Елементи партерної гімнастики

1. Вправи для стоп,
2. “Складка” (ноги разом),
3. “Складка” (ноги урізнібіч),
4. Вправи для виворітності ніг,
5. Вправи для гнучкості,
6. Вправи для м'язів черевного пресу,
7. Стрибки,
8. Розтягання.

Всі рухи можна комбінувати.

ТЕМА 1.3 Основні елементи класичного екзерсису

1. Позиції ніг – 1, 2, 4, 5,
2. Позиції рук – підготовче положення, 1, 2, 3.,
3. Уклін чоловічий та жіночий,
4. Battement tendu з 1 і 5 позицій в усі напрямки,
5. Passe par terre,
6. Demi plie (пізніше grand plie) з 1, 2, 5 позицій,
7. Battement tendu jete з 1, 5 позицій в усі напрямки.

8. Bond de jambe par terre en dehoors et en dedans,
9. Battement tendu plie – soutenu в усі напрямки з 1, 5 позицій,
10. Degaje у 2 і 4 позиції,
11. Battement releve lents на 45 з 1, 5 позицій в усі напрямки,
12. Grand battement jete на 90 з 1, 5 позицій в усі напрямки,
13. Port de bras підготовче, 1, 3, 2,
14. Поза класичного танцю: cloisee, effacee.

Стрибки:

1. Pas saute (temps leve);
2. Changement de pied,
3. Pas echappe у 2 позицію,

Всі рухи класичного екзерсису вивчаються спочатку обличчям до станка, а потім тримаючись однією рукою за палку.

На початку засвоєння екзерсису надається більш часу роботи біля станка, пізніше роботі на середині залу.

РОЗДІЛ II. “ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МІСТЕЦТВА”

ТЕМА 2.1 Танцювальна творчість українського народу

а) Хореографія Центральної та Східної України, елементи рухів:

- положення рук в танці,
- танцювальні кроки,
- танцювальні біги,
- доріжки (припадання),
- вихилися,
- тижки,
- голубці,
- присядки (з підніманням ноги уперед, в бік), повзунець,
- стрибки,
- пригупування,

б) Хореографія Карпатського регіону.

Гуцульщина.

- простий гуцульський біг,
- дрібне переступання уперед на витягнутих ногах,
- тропітка,
- простий гайдук, гайдук – круч,

- оберти: одиночні, в парі.

Закарпаття

- трясунка,
- переступання на місці,
- закарпатський ключ,
- вистукування та оплески.

Буковина

- хід з каблука з плечима,
- хід коломийки,
- плетівка,
- присядки з виносом ноги уперед, в бік.

ТЕМА 2.2 РОСІЙСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ

- а) – танцювальні рухи та ходи,
- основні положення рук в танці,
 - ходи (простий танцювальний, потрійний, перемінний, припадання та інше),
 - віршовочки: прості, подвійні, з переступанням,
 - ковирялочки,
 - гармошка,
 - прості дрібушки,
 - хлопаки,
 - присядки,
- б) – танцювальні комбінації.

ТЕМА 2.3 Елементи історико-побутового танцю

- Вальс (елементи рухів, танцювальний етюд),
- Мазурка (елементи рухів, танцювальний етюд),
- Полонез (елементи рухів, танцювальний етюд),
- Полька (елементи рухів, танцювальний етюд),
- Менует (елементи рухів, танцювальний етюд).

ТЕМА 2.4 Елементи сучасного бального танцю

- чарльстон (загальнодоступна форма),
- ча-ча-ча (загальнодоступна форма),

- самба (загальнодоступна форма),
- джайв (загальнодоступна форма),
- вправи на розвиток рухів корпусу, ніг, рук, голови, для сучасних танців,
- інші танці на погляд глядача.

РОЗДІЛ III. ХОРЕОГРАФІЧНЕ РІШЕННЯ ЕПІЗОДУ СВЯТА, ОБРЯДУ

ТЕМА 3.1 СВЯТА ТА ОБРЯДИ ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ

- Різдво,
 - Новий рік,
- Створення танцю колядників чи персонажів Вертепу.

ТЕМА 3.2 Свята та обряди весняного періоду

- Масляна,
 - Стрітення,
 - Верба неділя.
- Вивчення гаївок для створення сценічного варіанту хореографічної композиції.

ТЕМА 3.3 Свята літньої та осінньої пори

- Русальна неділя,
 - Івана Купала,
 - Свято останнього снопа.
- Розробка хореографії навколо Марени, Купала та створення композиції танцю згідно із сценарієм свята Івана Купала, або іншого, за вибором викладача.

ТЕМА 3.4 Весільний обряд та різновиди танців у ньому

Вивчення фрагментів побутових танців, які виконуються на весіллях, а також танців бояр, старостів, весільних гостей та заведення весільного танцю.

Приділити увагу елементам весільних дій:

- розплитання коси,
- одягання вінка,
- хоровод навколо нареченої.

ТЕМА 3.5 Символи народних свят і обрядів та їх значення

- Зелені свята: зелене гілля (марена), духмяні трави, папороть на долівці.
- Свято Івана Купала: Марена, Купало, віночки з польових квітів, стрічки.
- Свято останнього снопа: останній сніп, вінок з колосків.
- Весілля: вінок з барвінку зеленого, декоративних квітів, гільце, стрічки, хустка, перемітка, намисто, обручки, пшениця чи жито, яким посіває мати, випроводжаючи до шлюбу молодих, коровай, тощо.
- Коляда: кутя, 12 страв, часник, дідух, сіно на столі під скатертиною, солома під столом, вертеп, зірка, меч, мішок.
- Новий рік: ялинка та її прикраси, Василь та Меланка – наряджені кукли, з якими ходять діти маланкувати, пшениця чи жито для засівання засівальниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва-Рождественская М. Историко-бытовой танец. – М.: Искусство, 1963.
2. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. – К.: Мистецтво, 1960.
3. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. – К.: Мистецтво, 1963.
4. Календарно-обрядові пісні. – К.: Дніпро, 1987.
5. Колногузенко Б.М. Основи танцювальної композиції. – Х.: ХДАК, 1997.
6. Колногузенко Б.Н. Разнообразие форм и жанров украинской народной хореографии. – Х.: ЦДКЖ, 1990.
7. Колногузенко Б.Н. Хореографическая культура режиссера: Методические рекомендации к изучению курса «Постановка танца в спектакле». – Х., 1991.
8. Кристерсон Х.Х. Танец в драматическом спектакле. – Л.; М.: Искусство, 1964.
9. Мей В., Базарова Н. Азбука классического танца. – Л.; М.: Искусство, 1964.
10. Пригорницький В.В. Народні свята. – Ужгород: Карпати, 1989.
11. Ткаченко Т.С. Народный танец. – М.: Искусство, 1967.